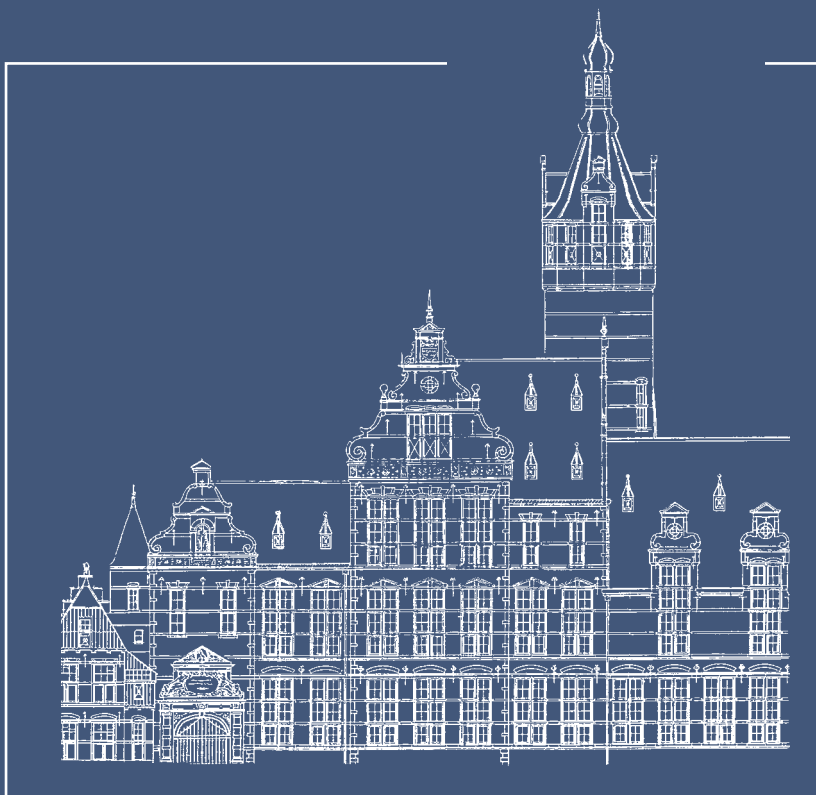

Socialiter

Vrienden van het Gymnasium Haganum

Nummer 19
voorjaar 2008

Colofon

Socialiter verschijnt 2 maal per jaar en is een uitgave van Socialiter, de vereniging van oud-leerlingen van het Gymnasium Haganum.

Verspreiding:

Oud-leerlingen en oud-docenten die lid zijn van de Vereniging Socialiter, docenten van het Gymnasium Haganum, donateurs van Socialiter

Redactie/bestuur:

Erik Bierman (e.e. 1952), praeses
Aviva Boissevain (e.e. 1991)
Marc Dubois (e.e. 1963)
Albert Huizinga (e.e. 1966)
Goof Kloeg (rector
Gymnasium Haganum)
Etta Meuter (e.e. 1995), abactis
Ruben Overmeer (e.e. 1982), quaestor
Barbara van IJzeren (e.e. 1969)

Redactieadres:

Etta Meuter
Noorderhavenkade 136 A
3038 XT Rotterdam
Telefoon 010 – 4673031
e-mail abactis@socialiter.nl

Webmaster:

Etta Meuter
e-mail webmaster@socialiter.nl

Correspondenten:

Alexander Munninghoff (e.e. 1963)
Ernst Sittig (e.e. 1968)

Uitgave:

Uitgeverij De Nieuwe Haagsche

Druk:

Koninklijke De Swart

Advertenties:

Aviva Boissevain
Telefoon 020 – 6226594
e-mail boissevain@socialiter.nl

Financiële bijdragen:

Postbankrekening nr 6892167
t.n.v. Vereniging Socialiter, Den Haag
IBAN: NL81PSTB0006892167
BIC: PSTBNL21

Ledenadministratie:

Erik Bierman
Louis Bouwmeesterstraat 99
2284 XP Rijswijk
Telefoon 070 – 3964253
e-mail erik-bierman@orange.nl

Aanmelding als lid:

-via de website www.socialiter.nl
-bij de ledenadministratie

Minimumcontributie € 15,- per jaar
Lid voor het leven € 150,-
Geen blad/alleen mailing:
automatisch, tenzij niet gewenst

In dit nummer:

Voorwoord	3
Van de rector	4
Van Latijnse School tot Gymnasium	5
In memoriam Dr J.H. van den Brink	6
Op je gevoel Afghaan	8
4 Mei herdenking	11
Mortui	12
Biografie Joop den Uyl	13
Van Pindarus tot Peking	15
Harm Buning Scholarship Fund	21
De schoolagenda	22
Reünie 2008	23
Vlaams atheneum/Nederlands gymnasium	26
Een reis door Azië	30
Socialiter-lezingen	34
Zoekplaatje	35

Het Gymnasium Haganum en Socialiter zijn ook te vinden op het internet. Adres: resp. www.haganum.nl en www.socialiter.nl. Via dit adres bereikt u ook de lijst met e-mail-adressen van oud-leerlingen.

Voorwoord

Mutaties

In het colofon van dit nummer treft u, trouwe lezer, enige wijzigingen aan ten opzichte van dat van het vorige nummer. Onze abactis sinds de winter van 2000, **Barbara van IJzeren**, heeft verzocht haar werkzaamheden in het bestuur te mogen beëindigen. Na 13 nummers, 6½ jaar, hebben wij haar wens bewilligd; zij blijft haar rubriek “Zoekplaatje” verzorgen. Haar opvolger is **Etta Meuter** die al enige jaren onze website verzorgt. Verder heeft Simon Boersen de redactie verlaten. Studie en het presidiaat van Aegir, de Groningse studenten-roeivereniging, bleken niet te combineren met vergaderingen voor Socialiter in Den Haag. Wij hopen u in het volgende nummer zijn opvolger, ook weer een bij voorkeur “jonge”oud-leerling te kunnen voorstellen.

Betalende en niet betalende leden

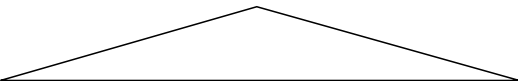
Nu wij een vereniging met betalende leden zijn geworden moet er wat meer discipline in het betalen van het lidmaatschapsgeld opgelegd worden. Dat betekent dat iedereen, oud-leerling of oud-docent, die nooit een bijdrage stortte als donatie of contributie, helaas dit nummer niet meer ontvangt. Ook hij of zij die vóór of uiterlijk in 2004 een betaling heeft verricht maar daarna niet meer, krijgt nummer 19 niet. Dat scheelt ruim 1000 exemplaren van ons blad en dus vooral veel portokosten. Onder de wel betalende

leden moeten wij twee categorieën onderscheiden; de leden die eenmalig € 150.- betaalden en thans “lid voor het leven” zijn (het aantal nadert de 100) en de leden die jaarlijks € 15.- (of meer) betalen. Deze laatste groep (ongeveer 750) vragen wij, voor zover dat niet al gebeurd is, het verschuldigde bedrag voor het jaar 2008 over te maken op de postbankrekening van de quaestor (6892167).

En verder voerden wij nog een derde categorie in; leden die voor € 5.- per jaar in aanmerking zouden komen voor eventuele mailings van Socialiter. Deze scheiding tussen oud-leerlingen die na betaling wel bericht (meestal een e-mailbericht) zouden ontvangen en zonder betaling niet, vinden wij bij nader inzien niet passend. (De quaestor zal deze leden (totaal 20) het bedrag terugstorten). Dit betekent dat elke oud-leerling (oud-docent) van het gymnasium Haganum, die niet expliciet heeft gemeld niets meer met de school te maken te willen hebben, bij activiteiten van de school door hetzij de directie van de school hetzij het bestuur van Socialiter op de hoogte gebracht wordt.

Eindexamen 2005

De oud-leerlingen die in 2005 geslaagd zijn voor het examen hebben nu zes keer het blad gratis ontvangen. Thans is het moment gekomen waarop wij hen vragen lid te worden inclusief de ontvangst van ons blad.

Dus voor dit jaar € 15.- te storten (zelf of door je ouders). Een tiental van je jaar hebben dat gedaan. We hopen op een grotere respons.

Reünie maart 2008.

Wanneer u dit blad ontvangt is de reünie van 15 maart ter ere van het 100-jarig bestaan van het schoolgebouw alweer voorbij. Hierover heeft Socialiter van tevoren niets kunnen aankondigen omdat op 1 november vorig jaar nog niets concreets over deze reünie bekend was. En dat was de datum waarop alle kopij voor het vorige nummer klaar moest zijn. Het aandeel van Socialiter in de organisatie van de reünie is hierdoor beperkt gebleven. Niettemin zijn wij de schoolleiding zeer dankbaar dat die op zo korte termijn deze dag voor ons als oud-leerlingen heeft willen organiseren. Een korte impressie van de reünie treft u aan in de vorm van een fotoreportage.

Inhoud van dit nummer.

Op 13 januari van dit jaar overleed onze oud-leraar en oud-conrector **dr J.H. van den Brink**. Wij willen graag enige extra aandacht geven aan deze bijzondere man. Verder treft u een bijdrage aan van oud-leerling **André Carstens** (e.e. 1980) als vervolg op het verhaal van Daan Boissevain (e.e. 1998). Onze Belgische correspondent **Ernst Sittig** (e.e.1968) doet verslag en de jonge oud-leerlingen **David Wakkie** en **David Meijer** (e.e. 2001 en 2002) vertellen over hun reis van vorig jaar door Zuid-Oost Azië. Onze oud-leraar **drs R.P. van Splunteren** (1982–1997, conrector 1986-1997) publiceert over de geschiedenis van de Olympische Spelen, “ Van Pindarus tot Peking”. Tenslotte de vaste rubrieken; Van de rector, Mortui, Zoekplaatje.

Erik Bierman, h.t. praeses

Van de rector

Het zal de lezer bekend zijn dat een delegatie van ons schoolorkest jaarlijks de Dodenherdenking in Perscentrum Nieuwspoorst opluistert. Daar worden jaarlijks degenen herdacht die gevallen zijn in de strijd voor het vrije woord. Veelal wordt het woord gevoerd door een spreker die aan den lijve ervaren heeft wat het betekent niet vrij te zijn om te zeggen wat men wil. Zo hielden in de afgelopen jaren bijvoorbeeld de ambassadeur van Zuid Afrika

en Ayaan Hirsi Ali indrukwekkende toespraken. Na afloop van de plechtigheden leggen leerlingen van onze school een krans bij het monument in de gevel van het perscentrum.

Aan deze eervolle bijdrage die onze school mag leveren is er een toegevoegd. Menigeen denkt dat de Waalsdorpervlakte de locatie is waar de gemeente Den Haag op 4 mei de oorlogsslachtoffers herdenkt. De Waalsdorpervlakte valt echter onder de gemeente Wassenaar. De Haagse

plechtigheden vonden altijd plaats in de Grote Kerk. De Grote Kerk voerde in 2007 restauratiewerkzaamheden uit en daarom zocht men een alternatieve locatie, voor langere tijd omdat de Grote Kerk ook voor tal van tentoonstellingen wordt gebruikt en dus niet altijd vrij is op 4 mei. Nu wil het toeval dat het Haagse oorlogsmonument zich op het Carnegieplein voor het Vredespaleis bevindt. Een plechtige omgeving in de buurt van dat monument zou dus een welkome opvolger van de Grote Kerk zijn.

Zo heeft de gemeente Den Haag zich bij monde van oud-leerling Bas Bökenskap, secretaris van het kabinet van de burgemeester, tot onze school gewend. Dit jaar wordt de Dodenherdenking voor de tweede keer met toespraken in de hal van het Haganum ingeleid waarna men naar het Carnegieplein loopt om de plechtigheid daar voort te zetten. Een aankondiging en tevens uitnodiging vindt u in dit blad.

G.P.Th. Kloeg, rector

OPROEP:

Van Latijnse School tot Gymnasium

175 jaar gymnasium in Nederland 1838 – 2013

“Toen na een wetswijziging de Latijnse school werd omgevormd tot Gymnasium, was het de Haagse school die als eerste in het land, op 8 oktober 1838, zich met de nieuwe naam ging tooien.” (Uit: ‘Een school trotseert de eeuwen’, door drs. Martin Roos, oud-docent Geschiedenis)

De betere oudleerling onder ons heeft allang bedacht dat een volgend lustrum te vieren valt in het jaar 2013: 175 jaar gymniaal onderwijs in Nederland, begonnen aan het Stedelijk Gymnasium te Den Haag. Om die reden vragen wij uw aandacht voor het volgende: hebt u ideeën voor het organiseren van een fantastisch lustrum, aarzelt u dan niet ons dit te laten weten. Variërend van het publiceren van een lustrumboek, het inrichten van een fototentoonstelling, het bijeenroepen van een reünistenorkest, het heropvoeren van oude toneelstukken, het vertegenwoordigen van

De Bond van Haagse Gymnasiasten, het organiseren van een grand diner voor alle goedbetalende leden van Socialiter: ieder initiatief is welkom. Wanneer wij tijdig beginnen, hebben wij vijf jaar de tijd om in 2013 een prachtig lustrum neer te zetten. Leerlingen, oud-leerlingen, docenten, oud-docenten, rectoren en oud-(con)rectoren: iedereen is uitgenodigd deze première van het gymniaal onderwijs in Nederland een passend eerbetoon te geven. Aanmelden via: boissevain@socialiter.nl, T: 020-6226594.

Herinneringen aan dr J.H. van den Brink
1925 – 2008
Haganum 1957 – 1983

Mijn eerste contacten met de heer Van den Brink dateren van de winter 1975 toen hij in de medezeggenschapscommissie tot de benoeming van een nieuwe rector afgevaardigde namens de leraren was. Hij was toen al 18 jaar aan het Haganum verbonden als leraar aardrijkskunde (en soms ook geschiedenis). Vóór zijn onderwijs carrière was hij al een aantal jaren, ook al tijdens zijn studie, als journalist bij enkele regionale dagbladen werkzaam. Ook na zijn pensionering heeft hij nog verschillende bijdragen geleverd aan o.a. de Leeuwarder Courant. En tijdens zijn conrectoraat van 1977 tot 1983 verscheen van hem onder het pseudoniem C. Visser (de naam van zijn in 1994 overleden vrouw) een ingezonden stukje in de Haagsche Courant over de voortreffelijkheid van het categoriale gymnasiale onderwijs hier ter stede. Tijdens zijn periode als leraar heeft hij een jaar promotieverlof gehad om zijn proefschrift over een indianenstam in Canada af te ronden.

Maar ik heb hem pas goed leren kennen in de jaren van zijn conrectoraat, waarnaar hij nooit heeft gesolliciteerd. Nadat in het laatste jaar van conrector Van den Brandhof in de docentenkring unaniem besloten was dat men een conrector uit eigen geledingen wilde aanstellen, bleken de twee sollicitanten voor een

groot aantal leraren onaanvaardbaar te zijn, zodat we in een moeilijke situatie belandden. Na raadpleging van “de Raad van Ouden”, een groepje van leraren dat al meer dan 15 jaar aan de school verbonden was, kreeg ik het advies Jaap van den Brink als conrector te vragen. Aldus heb ik gedaan en gelukkig was hij bereid deze klus op zich te nemen. In de 6 jaar dat hij conrector was hebben we zeer intensief samen- gewerkt en ben ik hem als een loyale schoolleider zeer gaan waarderen. Wij hadden een duidelijke taakafbakening waarbij hij zich speciaal met de zaken binnen de school bemoeide en ik de contacten buiten de school behartigde.

Zijn werk deed hij met zoveel inzet dat hij in die jaren verschillende malen door ziekte of overspannenheid een tijdje thuis afstand moest nemen. Verschillende klussen loste hij op een originele gedurfde manier op. Zo herinner ik me dat wij na een actie om de school (met name de WC's) graffiti-vrij te maken al de volgende morgen constateerden dat er weer in een WC gekliederd was. Direct stapte de conrector er op af, nam het handschrift goed in zich op en ging naar de klas die op dat moment les had vlakbij het bewuste toilet."Iedereen agenda's open op de bank", beval hij. Na een korte rondgang haalde hij de kliederaar feilloos uit de groep.

Regelmatig hadden we met uitgestuurde leerlingen te maken. Maar als Guadeloupe er uit gestuurd was, wat nogal eens voorkwam, zei Jaap altijd: "Die behandel ik wel vrijdagmiddag". Hij had mij wel eens verteld dat hij zo graag nog eens vwo staatsexamen Spaans wilde doen. Het bewuste meisje was half Spaans/half Nederlands en sprak dus goed Spaans. Op haar strafuur zorgde Van den Brink dat hij zijn bandrecorder bij zich had en werd Guadeloupe verplicht als straf een aantal Spaanse teksten in te spreken. Later heeft hij inderdaad het diploma vwo Spaans behaald, maar wel vele jaren nadat hij gestopt was op school. Tijdens de laatste jaren van zijn conrectoraat begon de school flink te groeien waardoor we soms onervaren docenten moesten aan-

stellen wat veel extra zorg met zich meebracht. In het voorjaar van 1983 kwam de mededeling van zowel de gemeentearts als van zijn eigen artsen dat hij onmiddellijk moest stoppen, want anders zou zijn toch al broze gezondheid ernstig geschaad worden. Het einde van zijn intense inzet voor onze school was daar.

Niet het einde van onze contacten. Regelmatig hebben wij de vriendschap onderhouden door wederzijdse bezoeken, van mijn kant ook meermalen in één van de Nederlandse ziekenhuizen. Bij opname in een ziekenhuis (voor welke kwaal dan ook) zocht hij eerst uit of de aldaar werkzame specialist wel een goede naam had, bij voorkeur professor was. Zo heeft hij zich, toen al wonend in Warnsveld bij Zutphen, eens laten opereren in het ziekenhuis in Nieuwegein, omdat daar een voortreffelijke oud-leerling chirurg was. Zijn 2e echtgenote waarmee hij in 1996 trouwde heeft door haar goede bijstand er o.a. voor gezorgd dat hij nog de 80 jaar is gepasseerd, iets waarvan hij altijd zei het nimmer te zullen halen. Tot op de laatste dag bleef hij zeer geïnteresseerd in de school en vooral in het niet alledaagse. "Is er nog iets bijzonders gebeurd? Een relletje?"

Op 18 januari waren 2 oud-leraren en ik bij de crematieplechtigheid in Diepenveen bij Deventer aanwezig. Hij ruste in vrede.

Erik Bierman

Op je gevoel Afghaan

Haganum in Afghanistan – deel 2

door Aviva Boissevain

In de rubriek ‘Oud-leerlingen in het buitenland’ laat Socialiter twee oud-leerlingen aan het woord die het afgelopen jaar in Afghanistan verbleven: Daan Boissevain namens het Ministerie van Defensie en André Carstens namens het Ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ): een militair en een diplomaat. Daan Boissevain was aan het woord in Socialiter nr. 18 (najaar 2007). Hieronder volgt een indruk van André Carstens (e.e. 1980)

Haganum

“Ik zat op het Haganum van 1974

André Carstens, leerling Gymnasium Haganum van 1974 – 1980 in dienst bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken sinds 1988

tot 1980. Mijn favoriete leraren waren de heren Albertz (Klassieke Talen), Welker (wiskunde) en mevrouw Basart (Frans). Vooral Albertz legde de lat steeds hoog. In het begin had ik hier wel moeite mee maar uiteindelijk juist profijt van. Mijn dierbaarste herinneringen aan deze school zijn daarom de lessen Grieks en de Rome-reis. Buiten school voornamelijk de Bond van Haagse Gymnasiasten, die in die jaren een bloeiend bestaan leidde, en de contacten natuurlijk met vrienden en tijdgenoten. We zien elkaar regelmatig op de reünie. Veel herinneringen komen terug nu mijn zoon Jim dit jaar op school is begonnen. Soms fietsen we samen naar school: die ligt op mijn route naar BZ. Via hem geniet ik opnieuw van de sfeer, de dagelijkse dingen maar ook van het intellectuele klimaat op school.

Studie en werk

Na mijn eindexamen (in 1980) ging ik rechten studeren: ‘omdat je daar zo veel mee kan doen’, zoals men ons in die jaren vertelde. In Utrecht, vrijwel dezelfde route dus als Daan Boissevain: Haganum, Utrecht (toevallig ook in precies hetzelfde studentenhuus op de Nieuwe Gracht), BZ/Defensie, Afghanistan. We kennen elkaar trouwens al jaren en komen elkaar op al die loka-

ties (zie foto) telkens weer tegen. Inmiddels hebben we ook twee keer samen presentaties gehouden over Afghanistan.

Na mijn studie begon ik in 1988 bij Buitenlandse Zaken door te solliciteren voor de diplomatenopleiding, het zogenaamde ‘klasje’. Toen ik op school zat had ik nog geen idee in wat voor soort baan ik terecht zou komen. Achteraf zie ik wel een paar vaste elementen van mijn familie terugkomen: missies en ministeries. Het past ook wel bij me: in Moskou, waar ik in de woelige jaren '90 gedurende vier jaar zat, voelde ik me als een vis in het water. En in mijn huidige functie kom ik in plaatsen als Bagdad, Islamabad, Riyad, Teheran, Khartoem, Juba, Jakarta etc.

Afghanistan

Twee jaar geleden was ik zes maanden in Afghanistan: van mei tot november 2006. BZ zocht mensen die bereid waren om dit soort dingen te doen. Ik heb me aangemeld, werd gekeurd en al vrij snel geoormerkt om als eerste Politiek Adviseur naar Zuid-Afghanistan te gaan. Naar Kandahar waar het (overkoepelende) hoofdkwartier zit voor het gehele Zuiden. In mijn begintijd werd de Nederlandse missie in Uruzgan van daaruit opgebouwd, zodoende ben ik daar toen ook vaak geweest. Daan Boissevain heeft al veel verteld over de missie. Nu werkt hij voor Defensie en ik voor BZ, toch is er vrij weinig verschil in perspectief tussen de twee ministeries: beide

werken samen aan de beroemde drie D's: 'Defence, Diplomacy and Development'. In Kandahar zat ik temidden van enkele honderden Nederlanders. Verder waren er nog veel meer Canadezen, Britten, Roemenen, Denen en Amerikanen, die overigens allen volgens het 3D-concept werken; ik genoot van die contacten: zeer kameraadschappelijk, constructief en bovendien interessant om ook die culturen een beetje op te snuiven. Aan de samenwerking met Afghaanse militairen, politie en civiele autoriteiten heb ik ook hard gewerkt. Niet altijd even makkelijk maar misschien wel daarvoor extra bevredigend.

André Carstens (links) en Daan Boissevain (rechts) samen in Afghanistan (november 2006): Daan op voorbereidingsmissie, André aan het eind van zijn termijn, op weg naar huis.

Tijdens mijn verblijf daar heb ik me door mijn familie in Nederland (het 'thuisfront', zoals militairen graag zeggen) altijd gesteund gevoeld. In dit soort perioden weet je wat je aan elkaar hebt. Gelukkig was er veel contact mogelijk, per email,

telefoon en zelfs met de webcam. Of ik nog eens terug moet weet ik niet: BZ kan altijd een beroep op me doen, maar Defensie ook, want ik ben actief reservist. Of ik ooit terug wil weet ik wel: graag. Het land heeft me gegrepen. Wat zou het mooi zijn als je er gewoon vrij kunt rondlopen.

Het Pasjtu

Dankzij de solide basis van Grieks en Latijn heb ik relatief makkelijk een begin kunnen maken met Pasjtu, de taal in Zuid-Afghanistan. Ik heb dat als een voorrecht en een voordeel ervaren. Het scheelt enorm in de omgang en de contacten die je kunt leggen en dat was nu juist een belangrijk deel van mijn taak. Voor de liefhebbers: het Pasjtu behoort net als het Dari/Farsi (Iran en Noord-Afghanistan), Urdu (Pakistan) en Hindi/Sanskriet (India) tot de Indo-Europese talen en is dus verwant aan Germaanse, Romaanse en Slavische talen. Sommige woorden (b.v. moer/moeder, nom/naam, drie/drie) lijken nog altijd op elkaar, net als de grammatica. Helaas is het alfabet ('geleend' van het Arabisch) een stuk lastiger.

Afghanistan in Nederland

Ook in Nederland heb ik contact met Afghanen, vooral met mijn vriend Ehsan Turabaz, met wie ik twintig jaar geleden de Leergang Buitenlandse Betrekkingen volgde op Clingendael. We zien elkaar vaak. Ehsan zet zich al jaren enorm in voor zijn vaderland en de

goede betrekkingen met Nederland. Naast zijn gewone baan is hij sinds een paar jaar Honorair Consul van Afghanistan in Nederland en president van de Nederlands-Afghaanse Kamer van Koophandel.”

Op de vragen wat Nederland eigenlijk heeft te zoeken in een land als Afghanistan, wat de missie heeft bereikt, of dit opweegt tegen de kosten en of Nederland de missie moet voortzetten besluit Carstens even behendig als origineel: “Ha, daar heb je de kritische vragen. Die horen erbij natuurlijk maar ik was juist van plan om me niet langs deze weg in politieke discussies te mengen. Wat ik wel graag beloof is dat ik eens langskom op het Haganum om over mijn ervaringen te vertellen. Hopelijk is er belangstelling en graag ook discussie.”

‘Op je gevoel Afghaan’

Gemeente Den Haag

4 Mei Herdenking in Gymnasium Haganum

De gemeente Den Haag organiseert jaarlijks een 4 mei herdenking. Sinds 2007 vindt deze plaats in het Gymnasium Haganum.

Vanaf 18.30 uur is iedereen welkom in de centrale hal van het Haganum. Om 18.45 uur start de herdenking met een welkomstwoord door de rector, de heer drs. G. Kloeg, gevolgd door een toespraak van een lid van het College van Burgemeester en Wethouders van Den Haag. Leerlingen van het Haganum en het Segbroek College dragen een gedicht voor. Een ensemble van het jeugdorkest van het Haganum zorgt voor gepaste muziek.

Aansluitend aan de bijeenkomst is er gelegenheid de herdenking bij het Haags Herdenkingsmonument op het Carnegieplein voor het Vredespaleis bij te wonen. De organisatie daarvan is in handen van de Stichting Nationale Herdenking 's-Gravenhage. Vanaf 19.45 uur is er bij het monument muziek, gevolgd door twee minuten stilte om 20.00 uur en daarna een krans/bloemlegging.

Bij het Haags Herdenkingsmonument worden kransen gelegd door:

1. Stichting Nationale Herdenking 's-Gravenhage
2. Gemeente Den Haag
3. Verzet, Joodse organisaties en nabestaanden
4. Segbroek College
5. Studentenvereniging HSV

Het definitieve programma staat vanaf eind april op:
www.denhaag.nl.

Correcties en aanvullingen bij Socialiter nr. 18 (najaar 2007)

Bij de recensie van het proefschrift van Heleen van Londen over Romeins watermanagement:

- in de voetnoot over de Gulden Snede is bij het afdrukken van de formule het getal 1 weggefallen. De bedoelde verhouding van het z.g. Gulden Getal die wordt aangeduid met de letter φ (phi) luidt: $\varphi = (1 + \sqrt{5})/2 \approx 1,62$

Bij het interview met Daan Boissevain:

- In de regel onder de kop werd als

jaartal van Daan's indiensttreding bij het Ministerie van Defensie vermeld 2007. Dit moet zijn: 2005. (2007 is het jaar waarin hij naar Uruzgan werd uitgezonden.)

- Onderaan het interview was afdrukt dat het geheel ter goedkeuring was voorgelegd aan de Commissie Voorlichting van het Ministerie van Defensie. Dit moet zijn: de afdeling Luchtmacht Voorlichting van het Commando Luchtstrijdkrachten.

Aviva Boissevain

Mortui

In de rubriek Mortui worden de namen opgenomen van leden die ons ontvielen. Wij stellen het op prijs als nabestaanden van een overleden lid ons op de hoogte stellen. Dat kan via brief, mail of telefoon bij de praeses van Socialiter, Erik Bierman (zie colofon).

In de periode oktober 2007 tot maart 2008 hebben wij bericht gekregen van het overlijden van:

Drs B. de la Houssaye	(Bart)	24 juli 2007	eindexamen 1945
Dr A.J. Looyenga	(Arjen)	24 juli 2007	eindexamen 1965
A. Spaans	(Atman)	17 december 2007	eindexamen 2006
J.H. Roskam – Stenvers	(Josje)	31 december 2007	eindexamen 1944
Dr J.H. van den Brink	(Jaap)	13 januari 2008	oud-leraar en corrector
Prof. mr W.M. Kleijn	(Wim)	4 maart 2008	eindexamen 1945
E.J. Wintzen	(Eckhart)	21 maart 2008	eindexamen 1957

Biografie Joop den Uyl

Enige tijd geleden stonden de nieuwsmedia bol van het sensationele bericht, dat wijlen Prins Bernhard zich niet alleen door Lockheed had laten omkopen, maar ook door collega-vliegtuigbouwer Northrop en dat dit feit door de toenmalige minister-president Joop den Uyl in de doofpot was gestopt omdat anders waarschijnlijk strafrechtelijke vervolging van de Prins niet meer te voorkomen zou zijn geweest, met als voor de hand liggende consequentie de val van het koningshuis en daardoor dreigende politieke instabiliteit in ons land.

Deze commotie werd veroorzaakt door het verschijnen van de biografie *Joop den Uyl 1919-1987, Dromer en Doordouwer* van de hand van Anet Bleich (eindexamen 1969).

Anet Bleich is journalist, aanvankelijk bij De Groene Amsterdammer en thans redacteur bij de Volkskrant. Zij studeerde politicologie en publiceerde op haar vakgebied o.a. *Ga dan zelf naar Siberië, Een partij in de tijd* en *Grensgangers*.

Joop den Uyl werd in 1919 geboren in een streng gereformeerd arbeidersmilieu. Toen hij in Amsterdam economie wilde gaan studeren, was de Universiteit van Amsterdam, zeer tegen de zin van zijn ouders, de enige mogelijkheid, omdat de (gereformeerde) Vrije Universiteit geen economische faculteit kende. Naar zijn ouders terecht vreesden is hier het eerste zaad van de twijfel gezaaid. Worstelend met het geloof zocht hij zijn toevlucht in de literatuur, waarvoor hij -met name voor poëzie- een levenslange liefde zou ontwikkelen. Zelf publiceerde hij ook gedichten in een studentenblad. Zijn geloof in God verloor hij

definitief toen zijn vriendin naar Auschwitz werd gedeporteerd. Na ampele verkenningen ter linker en ter rechter zijde koos hij uiteindelijk voor het socialisme.

Na de oorlog -hij was inmiddels afgestudeerd- werd hij journalist, eerst bij Het Parool, daarna bij Vrij Nederland en werd hij lid van de PvdA. Al spoedig werd hij gevraagd als medewerker van de Wiardi Beckmanstichting, het wetenschappelijk bureau van die partij. Als directeur van deze Stichting schreef hij een aantal belangrijke partijprogramma's.

Begin jaren '60 kwam zijn carrière in een stroomversnelling: bestuurslid PvdA, parlamentslid, gemeenteraadslid van Amsterdam en daarna minister van Economische Zaken in het kabinet Cals/Vondeling.

In 1966 werd hij gekozen tot voorzitter van de PvdA en van 1973 tot 1977 was hij minister-president, een uitermate roerige periode, niet in de laatste plaats in maatschappelijke zin, met democratisering in het onderwijs en de gezondheidszorg, de legalisering van abortus enz., maar ook in politiek opzicht: de al eerder genoemde Lockheed-affaire, de

Molukse treinkapingen en de onafhankelijkheid van Suriname.

Na deze regeringsperiode werd Den Uyl's come-back verijdeld door machinaties van zijn voormalige tweede man, Dries van Agt, die hem nog wel een baantje aanbood als Minister van Sociale Zaken.

In 1986 ging hij definitief in de oppositie en betuigde zijn steun aan de vredesbeweging die, zeer tot ongenoegen van de toenmalige minister-president Ruud Lubbers, massaal demonstreerde tegen plaatsing van kruisraketten in ons land. In datzelfde jaar werd hij vice-voorzitter van de Socialistische Internationale.

In 1987 overleed Joop den Uyl aan de gevolgen van een hersentumor, 68 jaar oud.

Met het geven van deze uiterst summier en onvolledige samenvatting

doe ik zowel Anet Bleich als Joop den Uyl tekort; ik ben mij daarvan bewust.

Anet Bleich heeft een prachtige, genuanceerde biografie geschreven van Joop den Uyl, een monumentaal boek over een man, wiens belang voor de democratie nauwelijks te overschatten valt, een integer mens, een gedreven en hartstochtelijk politicus, die ook, als dat nodig was, met uiterste omzichtigheid en groot respect voor mensen in de meest netelige situaties een voor alle partijen acceptabele oplossing wist te bereiken (Koningin Juliana onderkende ten tijde van de Lockheed-affaire haar brieven aan hem met: 'Uw oude praatpaal Juliana'). Een man, die zijn eenvoudige afkomst nooit heeft verloochend; een in de Duitse pers gepubliceerde foto van de Nederlandse minister-president op vakantie voor zijn tentje op de camping veroorzaakte bij onze oosterburen alom beschaaftde hilariteit (kamperen stond daar toen niet in zeer hoog aanzien). Een man ook, die niet meer in God geloofde, maar volgens zijn vrouw Liesbeth 'Nog wel geloofde, dat God in hem gelooft'.

Anet Bleich: Joop den Uyl 1919-1987, Dromer en Doordouwer, Uitgeverij Balans, Amsterdam 2008, ISBN 978 90 5018 8180.

Albert Huizinga

Olympische Spelen 2008: Van Pindarus tot Peking

*De klassieke Olympische Spelen en de Oden op de winnaars ervan
door de Griekse dichter Pindarus (ca. 518 – 438):
wat zeggen deze over zijn politieke opvattingen?*

door René van Splunteren

*leraar Klassieke Talen (1982 – 1987) en conrector (1987 – 1997) aan
het Haganum thans conrector aan het Stedelijk Gymnasium Johan van
Oldenbarnevelt te Amersfoort*

Het begin

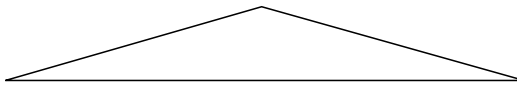
Nu de Olympische Spelen van Peking naderen, kan het geen kwaad even stil te staan bij hoe in de oudheid de ‘echte’ Olympische Spelen georganiseerd werden. We dienen altijd in gedachten te houden dat de Olympische Spelen een religieus feest waren ter ere van Zeus. Daarnaast is het belangrijk om te letten op de plek waar alles plaatsvond: Olympia, een plaats op de Peloponnesus, in Dorisch gebied dus. De grote mythische held van de Doriërs was natuurlijk Heracles en die heeft ook zijn sporen nagelaten.

Waarom is het belangrijk om te kijken hoe de spelen in de oudheid waren georganiseerd? Al was het maar om een aantal verschillen met het heden in beeld te brengen. We moeten ons goed realiseren, dat de continuïteit van de cyclus van iedere vier jaar bij de moderne Olympische Spelen, gedurende de iets meer dan 100 jaar dat die nu bestaan, al drie keer is onderbroken (in 1916, 1940 en 1944), terwijl in de oudheid gedurende de meer dan 1000 jaar dat de Spelen gehouden werden, de cyclus nooit onderbroken is geweest. Als er een oorlog was (en dat gebeurde tussen de verschillende πόλεις zeer regelmatig), werd er voor aanvang van de Spelen in de periode ervoor, tijdens en enkele dagen erna een wapenstilstand uitgeroepen, waar iedereen zich aan hield. Het was nu eenmaal een religieuze gebeurtenis en als je je niet aan de wapenstilstand hield, was dit een misdaad jegens de goden.

De enige uitzondering hierop was het jaar 67: het bezoek van keizer Nero aan Griekenland. Tijdens dit bezoek deed Nero ook Olympia aan; de Olympische Spelen werden speciaal uitgesteld tot zijn komst. Nero nam deel aan de wagenrennen, viel en haalde de finish niet, maar werd toch als winnaar uitgeroepen, zoals de geschiedschrijver Suetonius vermeldt.

Datering

Het is wel aardig even een zijpad in te slaan over de datering. De eerste

Olympische Spelen werden gehouden in het jaar 776 v.Chr. Uiteindelijk werden zij verboden in het jaar 393 n.Chr., door keizer Theodosius de Grote, die als christelijk keizer deze spelen natuurlijk zag als een uiting van heidense verering en rituelen. Dit betekent, dat de spelen 776 + 393 = ruim 1100 jaar onafgebroken zijn gehouden, telkens om de vier jaar. Aan deze datering kun je ook goed zien, dat hier – ook – weer een bewijs is van het feit, dat toen ergens in de 6e eeuw een monnik het jaar van de geboorte van Christus probeerde vast te stellen (oud-leeraar geschiedenis en theoloog drs. Martin Roos weet ongetwijfeld precies wie dat was en wanneer) en hiermee het begin van onze jaartelling vastlegde, hij een fout maakte door het jaar 0 te vergeten. In zijn overzicht krijg je na het jaar 1 v.Chr. dus meteen het jaar 1 n.Chr. Dit is goed te zien aan de jaren van de Olympische Spelen rond die tijd: 12, 8, 4, 1, 5, 9, enz. Tevens is dit de verklaring waarom de Olympische Spelen in de jaren na Christus in onze jaartelling in de oneven jaren vielen.

Het is, zoals hierboven gezegd, allemaal begonnen in het jaar 776. Die eerste Olympische Spelen bestonden uit slechts één onderdeel: hardlopen over één stadion (een stadion is een afstand van ca. 200 meter).

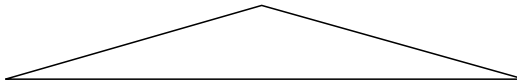
Pas in het jaar 724 kwam hier een tweede onderdeel bij: hardlopen over twee stadia. Daarna gaat het snel met de nieuwe onderdelen: in 720 komt hardlopen over 24 stadia erbij, in 708 de pentathlon (de vijfkamp, bestaande uit de onderdelen discuswerpen, verspringen, speerwerpen, hardlopen en worstelen), in 688 boksen en in 680 wagenrennen. In 520 kwam er ook nog hardlopen bij in wapenrusting. We moeten immers niet vergeten, dat de hele maatschappij in die tijd gericht was op militaire conflicten. Dit is daarom ook terug te vinden in een aantal onderdelen, die voor ons wat vreemd aandoen en van de moderne Olympische Spelen zeker geen onderdeel meer uitmaken. Denk hierbij ook aan wedstrijden voor trompetspelers en herauten (vanaf het jaar 396 v.Chr.).

Verschillen tussen de Spelen vroeger en nu

Het zou te ver voeren om de verschillen in spelregels tussen de antieke sporten en de moderne precies te behandelen. Ik wil er slechts een paar noemen: er werden geen ‘Olympische records’ bijgehouden. Elke vier jaar werd gekeken wie er op het betreffende onderdeel won: die was kampioen, maar afstanden bij werpnummers werden niet in maten gemeten, maar door een markering van de plek waar bijvoorbeeld de discus of de speer was

neergekomen. Ook tijden van hardloopwedstrijden werden niet genoteerd: wie het eerst over de finish ging, had gewonnen.

Bij speerwerpen zat er een koordje rond de speer en aan de vinger van de atleet. Hierdoor kreeg de speer bij het werpen een draaiende beweging en kwam verder. Bij verspringen sprong men uit stand en met gewichten in de hand. Men dacht dan verder te komen doordat de gewichten de springers naar voren zouden trekken. Bij worstelen, boksen en het z.g. pankration (een combinatie van beide, het meest lijkend op ons vrij worstelen) was er geen maximum aantal rondes van een bepaald aantal minuten, maar ging men door totdat één van de deelnemers verslagen was of opgaf. Er zijn verhalen bekend van wedstrijden die vele uren duurden, soms zelfs tot na zonsondergang.

In de oudheid waren er veel steden waar dergelijke spelen werden gehouden. Veelal trokken de atleten van plaats naar plaats. In tegenstelling tot wat men bij de moderne Olympische Spelen heeft volgehouden (tot 1992) deden er eigenlijk geen amateurs aan mee. In bijna alle gevallen waren het jongemannen die de tijd en de mogelijkheden hadden om te trainen en aan de wedstrijden deel te nemen. Dit impliceert automatisch dat zij zonder uitzondering deel uitmaakten van rijke, aristocratische families, die over voldoende middelen beschikten om zich dit te kunnen veroorloven. Er bestond zelfs een zgn. *περίοδος* (lett. ‘rondgang’), wat de benaming was voor het rondtrekken langs de verschillende georganiseerde wedstrijden. Naast de Olympische Spelen waren de bekendste spelen verder: de Nemeïsche (in Nemea, ook ter ere van Zeus), de Isthmische (in Korinthe, ter ere van Poseidon) en de Pythische Spelen (in Delphi, ter ere van Apollo). In alle gevallen kregen de deelnemende atleten een vorm van startgeld. Hoe succesvoller zij geweest waren, des te meer startgeld konden zij bij de onderhandelingen bedingen. Alleen de Olympische Spelen werden als zeer bijzonder beschouwd: daar deed men daarom alleen mee voor de eer. Van de inkomsten bij andere wedstrijden leefde men. Een winnaar bij de Olympische Spelen ontving naast een lauwerkrans ook het recht op het laten plaatsen van een standbeeld in zijn geboorteplaats en/ of het laten voordragen van een overwinningslied. Ook kreeg hij levenslang een warme maaltijd op het gemeentehuis.

Pindarus

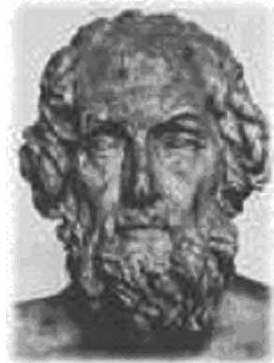
De Griekse dichter Pindarus, afkomstig uit Thebe (gelegen in Boeotië), is de beroemdste dichter van dergelijke overwinningsliederen. Hij leefde van ca. 518 - 438 v.Chr. (een tijdgenoot dus van de Atheense tragediedichter Aeschylus) en schreef zijn gedichten in een moeilijk dialect (het Boeotisch) met veel cryptische verwijzingen. Van Pindarus zijn vier boeken met in

△

totaal 45 oden op overwinnaars bekend. We moeten niet denken dat de teksten vergelijkbaar zijn met onze sportverslaggeving. Integendeel: over het verloop van de wedstrijd zelf wordt niets vermeld. De opbouw van een gedicht op de overwinnaar (Ἐπινίκιον) gaat volgens een vast procédé en is meestal als volgt:

1. naam overwinnaar
2. zijn vader
3. zijn stad
4. het festival waarop hij won
5. het onderdeel waarin hij won
6. zijn leeftijds categorie

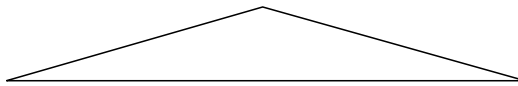
De functie van een dergelijke ode is niet een mooi of spannend verhaal hoe de overwinning behaald is, maar dient eerder om een beeld te scheppen van de ongeëvenaarde superioriteit van de overwinnaar: een verslag zou daar alleen maar afbreuk aan doen. Pindarus concentreert zich op het effect van de overwinning. Hij plaatst de prestatie in verband met de grote helden van weleer en wekt hierdoor de suggestie dat de prestatie van de atleet vergelijkbaar is met die van Achilles of Herakles; tegelijkertijd wordt hiermee gesuggereerd dat de atleet die traditie voortzet.

De leden van de aristocratische bovenlaag van steden waar zij de macht hadden beriepen zich op bepaalde erfelijke eigenschappen, die zij dankten aan hun mythische voorouders. Telkens was er daarom een test (πειρῶ) nodig om te tonen dat die geërfd waren; zo'n test was óf een oorlog, óf een wedstrijd. Een overwinning was het bewijs dat men van de goden afstamde. Dit gaf dan weer een bevestiging van de positie in de stad en dus het natuurlijke recht om te heersen in de πόλις. Pindarus benadrukt zo het feit dat zo iemand en/ of zijn familie in de πόλις terecht een heersende positie heeft. Hieruit kun je concluderen, dat de sympathie van Pindarus blijkbaar ligt bij de aristocraten in een πόλις en niet bij de democraten.

Vijfde Nemeïsche Ode

De vijfde Nemeïsche Ode (een ode dus ter ere van een overwinning bij de Nemeïsche Spelen) is een mooi voorbeeld hiervan. Hieronder geef ik een paar passages die dit illustreren. De ode werd geschreven ter ere van Pytheas van Aigina, die in het jaar 487 winnaar werd van het pankration. Allereerst is het begin erg aardig en getuigt van een zekere humor:

(vers 1 – 5:)

*Ik ben geen beeldhouwer, maak geen godenbeelden
om onbeweeglijk op hetzelfde voetstuk
te laten staan. Kom, lieflijk lied,
aan boord van ieder vrachtschip, ieder zeilschip,
verlaat Aigina en verkondig
dat Pytheas, de stoere, sterke zoon van Lampon,
in Nemea de krans won in het pankration.*

Deze beginregels maken een toespeling op het feit, dat de familie van Pytheas aanvankelijk nogal was geschrokken van het bedrag van 3000 drachmen dat Pindarus vroeg (1 drachme was ca. het dagloon van een geschoolde arbeider: deze prijs bedroeg ca. tien maal een jaarsalaris dus) en dat men in plaats van een ode daarom liever een bronzen beeld wilde laten maken. Later is men hier om onduidelijke redenen op teruggekomen en kreeg Pindarus de opdracht voor de ode alsnog.

Aan het einde van de ode noemt hij enige overwinningen door familieleden van Pytheas en ook van hemzelf in eerdere wedstrijden. Houd in gedachten dat Aigina op dat moment in oorlog was met Athene, bolwerk van de democratie:

(vers 40 – 49b:)

*Het Lot, de bestemming bij geboorte, oordeelt over alle
daden. Euthymenes, tweemaal viel jij
uit Aigina in Nike's armen
en je hoorde harmonieuze hymnen.*

*Pytheas, je oom sprong in je spoor, hij verheerlijkt jou
en Peleus' ras waaruit u beiden stamt.
Nemea was hem gelegen
en ook de maand die Apollo op Aigina lief is.
Jongens van zijn leeftijd traden aan, hij versloeg hen
thuis en in het mooie dal van Nisos' heuvel. Het verheugt me
dat de hele stad voor mooie idealen strijdt.
Weet dat jij dankzij Menandros
als beloning voor je inzet zoete vruchten
hebt geplukt. Uit Athene moet de trainer van atleten komen.*

Hier is goed te horen wat hierboven werd beschreven: 'Het Lot, de bestemming bij geboorte': men heeft dus het aangeboren recht om te heersen. Een aantal succesvolle familieleden wordt ook genoemd (o.a. Euthymenes). Met de opmerking: 'Het verheugt me dat de hele stad voor mooie idealen strijdt'

neemt Pindarus in deze passage duidelijk stelling in de strijd tussen Aigina (aristocraten) en Athene (democraten). Hij zit er echter duidelijk mee, dat de beste trainers (en dus ook Menandros, de trainer van Pytheas) uit Athene komen; daarom klinkt het verderop wat vergoelijkend: ‘Uit Athene moet de trainer van atleten komen’.

Peking 2008

Bij de Olympische Spelen van 2004 te Athene kregen de winnaars naast hun medaille een lauwerkrans uitgereikt. Dat was een leuk gebaar om weer iets van de gebruiken van de oorspronkelijke Spelen terug te brengen. Wie weet krijgen we binnenkort ook weer eens een ode op de winnaar: misschien een idee voor onze ‘dichter des vaderlands’?

*Ceterum censeo Olympicos Ludos in Olympiam
(vel in Graeciam) redeundos esse*

Voor diegenen die het Latijn niet meer zo perfect beheersen als vroeger op school: “Overigens blijf ik van mening dat de Olympische Spelen dienen terug te keren naar Olympia (of anders in ieder geval naar Griekenland)”.

- 1 De tekst van dit artikel is een samenvatting van een les die ik gegeven heb tijdens de reünie van 2004. Hiervoor heb ik dankbaar gebruik gemaakt van het standaardwerk over dit onderwerp: M. Finley en M. Pleket: *The Olympian Games, The First Thousand Years*, Londen 1976 (in het Nederlands vertaald door drs. M.L. Verhoef: *Olympische Spelen in de Oudheid*, Bussum 1976). Ook heb ik een aantal gegevens kunnen ontleen aan een inspirerend college tijdens een nascholingscursus over de Olympische Spelen georganiseerd door de Universiteit Utrecht op 21 januari 2000 door dichter en classicus Dr. Ilja Leonard Pfeijffer, die in 1996 promoveerde op het proefschrift *Three Aeginetan Odes of Pindar. A Commentary on Nemean V, Neman III & Pythian VIII*, (Brill 1999, Mnemosyne Supplement 197).
- 2 De overwinnaar van de Olympische Spelen ontving een lauwerkrans van de wilde olijf, bij de Nemeïsche van wilde selderijbladeren, bij de Isthmische van pijnboombladeren en bij de Pythische (gewijd aan Apollo immers) van lauriantakken.
- 3 De z.g. ‘Epinikia’. De 45 bewaarde oden worden onderverdeeld in de volgende vier boeken: 1. Olympische, 2. Pythische, 3. Nemeïsche en 4. Isthmische.
- 4 Zie: ‘Pindaros. Zegezangen’, vertaald en toegelicht door de Vlaamse dichter en classicus Patrick Lateur (*Athenaeum – Polak & Van Gennepe* 1999).

Harm Buning Scholarship Fund

In Socialiter nr. 17 verscheen een In Memoriam over oud-leerling Harm Buning (e.e. 1942), i.l. hoogleeraar Lucht- en Ruimtevaarttechniek aan de Universiteit van Michigan. Inmiddels bereikte de redactie het bericht over oprichting van een ‘Harm Buning Scholarship Fund’: een Fonds dat getalenteerde studenten en promovendi lucht- en ruimtevaarttechniek stimuleert om undergraduate studenten te helpen bij het afronden van de moeilijkste fasen van deze studie. Het Fonds hoopt hiermee tevens het geven van onderwijs aan studenten door studenten te bevorderen. Onderstaand bericht verscheen in de Nieuwsbrief van de Faculteit ‘Aerospace Engineering’ (UM):

“Professor Harm Buning passed away on May 12, 2006, at the age of 83. He joined the faculty of the University of Michigan in 1956 where he taught for 40 years. Professor Buning’s specialties included mission analysis, aircraft performance, and class projects in space systems design. Also involved in the NASA Space Program, Professor Buning gave classes in orbital mechanics to the early astronauts in the 1960’s. He retired in 1992 as the Arthur F. Thurnau Professor of Aerospace Engineering.” “Harm had a major impact on the careers of many alumni and provided a role model of what it meant to be a university professor. Through his high standards, exceptional teaching, and friendly manner, Harm helped his students make the difficult transition from being an 18 year old to becoming a professional engineer and good citizen. He excelled in inspiring students, teaching them in a true sense, and, in return, saw his former students return to him regularly for advice and friendship.” “The Harm Buning Scholarship Fund will provide graduate teaching awards to

those who make outstanding educational contributions as instructional aids, tutors, and extracurricular activity mentors. The scholarship, when endowed, would encourage Aero graduate students to experience the rewards of teaching and provide a key resource to help undergraduates push through the rigorous Aerospace Engineering curriculum and to achieve their educational goals.”

Meer informatie over het Fonds kan verkregen worden bij het hoofd van de Faculteit Lucht- en Ruimtevaarttechniek aan de Universiteit van Michigan, Dr Wei Shyy, via de Nieuwsbrief van de faculteit (zie: <http://aerospace.engin.umich.edu/newsletters/img/AeroNewsW06.pdf>), of via ondergetekenden.

Contact:

Dr. Wei Shyy, Chair Dept of Aerospace Engineering, University of Michigan
Ann Arbor, MI 48109 USA
E: weishyy@umich.edu

In Nederland:

Aviva Boissevain
T: 020-6226594
E: boissevain@socialiter.nl

De schoolagenda

Bij een opruiming kwam ik een oude schoolagenda tegen. Het was zo'n langwerpige, blauwe, van Tjeenk Willink, Zwolle, voor het gymnasium. Op de voorkant een artistieke afbeelding van twee piramides met daarachter het Parthenon, daarachter het Colosseum met rugdekking van een enorme Gotische kathedraal en tenslotte een enorme wolkenkrabber, die de langwerpige vorm van deze agenda geheel rechtvaardigde. Kortom, een cultuurhistorisch verantwoord boekwerk dat je kunt verwachten in de schooltas van een gymnasiast. Ik had er zelf alleen maar een paar concentrische, gekleurde cirkels aan toegevoegd. Ze suggereerden een emissie van straling uit het puntje van de toren van de kathedraal en een hoekpunt van de wolkenkrabber. Het jaartal was 1953-1954. Ik zat in de tweede klas.

Bij het doorkijken blijkt dat er tot 7 december helemaal geen huiswerk of zoiets is ingevuld. Er staan alleen wat tekeningetjes van mijn hand in, meestal voetballers of cartoonachtige poppetjes en meetkundige kladjes. Hoe is dat te verklaren?

In de eerste klas hadden we Latijn van Van Veen gehad, zo'n zes of zeven uur per week. Het was een zeer overheersend vak. In de tweede klas hielden we Van Veen voor Latijn, vijf uur per week. Nu kregen we er ook Grieks bij, ook vijf uur per week. Dit vak werd onderwe-

zen door Mej. K.A. van ter Toolen, afgekort "To". Zij pompte de verbuigingen en vervoegingen er bij ons letterlijk in. Ik had tijdens dit heiwerk goed zicht op het ritmisch stampen van haar voet op de verhoging waarop zij aan haar leraarstafel zat, want ik zat op de voorste bank, tegen deze tafel aan. Wij werden in die begintijd zo gehersenspoeld in het Grieks, dat sommigen hun Latijn helemaal vergaten en de Latijnse stamtijden "vergrieksten". Op een dag (in oktober?) kreeg een medeleerling voor het bord een beurt bij de Latijnse les. Hij stuntelde en het leek meer op Grieks dan op Latijn. Mijn aandacht verslaptte en ook die van mijn buurman. Het was weer eens zover: de "geest van To" was weer zichtbaar in de stuntelaar voor het bord. Mijn buurman vroeg iets over het huiswerk van een ander vak, ik pakte mijn agenda, sloeg hem open en liet het hem zien. Van Veen moet toen al aardig bezig zijn geweest met het beheersen van zijn boosheid over zoveel minachting voor zijn vak, want op dat moment greep hij mijn agenda (ik zat op de voorste bank), brieste schuimbekkend dat wij ons geheel lieten mangelen door zijn collega To om maar vooral voor háár een zo goed mogelijk cijfer te halen (of woorden van die strekking). Intussen koelde hij zijn woede op mijn agenda die hij aan stukken scheurde en vervolgens stuiptrekkend op de grond wierp. Grote stilte in de klas, die

geschrokken wachtte tot de bui was weggetrokken. In het vorige jaar hadden we met zo'n bui voor het eerst te maken gehad, toen een ongeïnteresseerde leerling aanleiding gaf voor een dergelijke woedeaanval van Van Veen.

Ik was deze keer de aanleiding, maar zeker niet de oorzaak. In de pauze na deze les zei een meisje uit mijn klas tegen mij dat ik mijn excuses aan Van Veen moest aanbieden. Dat heb ik niet gedaan, want ik vond dat misplaatst. Tijdens zijn tirade had hij mij niets kwalijk

genomen. Hij ging tekeer tegen de klas en vooral tegen de niet-lijfelijk aanwezige boze geest To.

Er zal wel het een en ander besproken zijn in de lerarenvergadering. Wij kregen gewoon weer les en wij zullen toen waarschijnlijk ook wel meer aandacht besteed hebben aan ons Latijn ten koste van het Grieks.

Met Sinterklaas kreeg ik van Van Veen een nieuwe agenda, die ik op 7 december in gebruik nam.

Gerrit Wolters (e.e. 1958)

Reünie 2008

Dat de moord op Julius Caesar niet automatisch een moord op de klassieken in gang zette bewees de school met de onlangs gehouden reünie. Op deze Idus van maart vonden honderden oudleerlingen en ouddocenten elkaar aan de Laan van Meerdervoort, waar het gebouw dit schooljaar haar 100-jarig bestaan viert. Openbare lessen door (oud)docenten, diavoorstellingen, repeteren als vanouds met het schoolorkest o.l.v. Raphaël junior en senior, schoolfotograaf en diner in de gymzaal. Wie erop rekent dat deze reünie niet de laatste was wordt uitgenodigd te reageren

op de oproepen elders in het blad voor o.a.:het lanceren en realiseren van ideeën voor een volgend lustrum of het optreden als spreker bij Socialiter-lezingen en al wat er verder nodig is om onze herinneringen aan onze bijzondere school levend te houden.

Het bestuur van Socialiter is de school zeer erkentelijk dat deze grandioze dag in zo korte tijd gerealiseerd kon worden en dankt conrector Ingrid Paardekooper hiervoor in het bijzonder.

Aviva Boissevain

Reünie

15 maart 2008

Vlaams atheneum: Nederlands gymnasium

Het zal in de tweede helft van de jaren '60 zijn geweest – ik heb een rijbewijs sinds 1965 en een gymnasiumdiploma sinds 1968 - dat ik voor het eerst met de effecten van de Belgische taalstrijd werd geconfronteerd. Ik was in Brussel (als chauffeur van de kampeerauto van mijn moeder, maar dat terzijde) en liep op zoek naar wat vertier min of meer toevallig binnen bij een schoolfeest van het Vlaams Atheneum in een van de deelgemeenten van die stad. De organisatoren en de bezoekers van dat feest waren zo enthousiast met een “echte ‘ollander’” te kunnen praten dat ze mij de hele verdere avond vrijhielden. De bekende Bourgondische levensstijl van de Vlaming vind je ook terug op de middelbare school...

Uit de gesprekken die avond is me bijgebleven dat de aanwezigen het Hollands op zo'n voetstuk zetten, omdat ze zelf deel uitmaakten van een nederlands-talige minderheid in een francofone omgeving. En dat zij op hun atheneum een vergelijkbaar vakkenpakket hadden als ik op het gymnasium. Op grond daarvan heb ik sinds die tijd aangenomen dat “atheneum” het Vlaams was voor het Nederlandse “gymnasium”.

Inmiddels woon ik alweer vijf jaar in Vlaanderen. Regelmatig kom ik langs een billboard dat leerlingen werft voor het “Koninklijk Technisch Atheneum”. Zou een atheneum dan toch geen gymnasium zijn? Om die vraag te beantwoorden heb ik wat zitten zoeken in diverse boeken en op het wereldwijde web.

Gymnasium

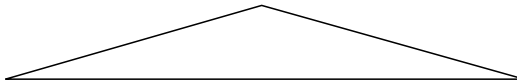
Wat een gymnasium is, weten verreweg de meeste lezers uit eigen ervaring. Maar wat vinden ánderen wat het is?

Het begrip gymnasium wordt in Nederland in twee verwante betekenissen gebruikt:¹

- Een vorm van voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo, ± voor 12- tot 18-jarigen) met de klassieke talen Grieks en/of Latijn, die zowel op een zelfstandige school als op een scholengemeenschap of lyceum gevolgd kan worden. Deze betekenis wordt gebruikt in de woorden gymnasiumdiploma en gymnasiumopleiding.
- Een school die uitsluitend een gymnasiumopleiding verzorgt, een categoriaal gymnasium².

En etymologisch:

gymnasium (1860) < Hd. gymnasium (1501) ben. voor de Latijnse School < Gr. gymnasion, oorspr. ‘openbare plaats voor lichaamsoefeningen’, naderhand ‘verzamelplaats voor filosofen’. In Nederland in de plaats gekomen van

de vroegere Latijnse School. Als “konstwoord” reeds 1654 (LB 83, 212).³ Die Latijnse School⁴ bestond al geruime tijd voordat het gymnasium als schooltype een feit was.⁵

136 Jaar geleden dacht men er zo over:

GYMNASIUM, o (...iën, ...ia), eene school, waarop het voorbereidend academisch onderwijs gepaard gaat met het onderwijs in de nieuwere talen, wis- en natuurkunde enz.⁶

Even terzijde: ook een mooie uit 1872: “Gymnasiarch”: opziener over een gymnasium, curator.

Latijn...“onze eigen” Fuchs⁷ meldt:

Gymnāsium, ī, n [γυμνάσιον] -1. a) sportgebouw. - b) filosofenschool. - 2. a) oefenschool - b) † lichaamsoefening.

Het woord is dus – zoals zovele woorden – uit het Grieks via het Latijn tot ons gekomen. Muller en Thiel⁸ melden over het oorspronkelijke Griekse woord: γυμνάσιον (γυμνάσιον), τό, - 1. sport- en gymnastiekschool ATT., K. 2. school ATT., K. 3. oefening HDT., ATT., KOIN.

Dat al die sport naakt (γυμνος) werd beoefend, veronderstel ik bekend. Dat doet hier trouwens niet ter zake.

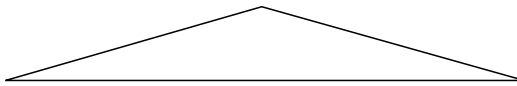
In de Angelsaksische wereld van vandaag is men in de eerste plaats op de sportieve kant van het gymnasium georiënteerd. Daarin staat men daar dicht bij de Klassieke Oudheid dan wij. Pas de tweede betekenis verwijst naar een (Duitse) school. Een willekeurig Engels woordenboek⁹ geeft

1. A place or building where athletic exercises are performed; a school for gymnastics. [1913 Webster]
2. A school for the higher branches of literature and science; a preparatory school for the university; used esp. of German schools of this kind. [1913 Webster]

Athen(a)eum

Over het atheneum in de Oudheid valt onder meer te vinden:

- In het algemeen een aan de Griekse godin Athene gewijde plaats. In het oude Rome een school voor hoger onderwijs.¹⁰
- In de tijd van keizer Augustus - toen de politieke welsprekendheid stilaan verwaterde bij gebrek aan echt actieterrain - kwam het gebruik op van de openbare lezingen. Het was Asinius Pollio, de eerste beschermheer van Vergilius, die ermee begon. Deze recitationes raakten snel ingeburgerd en in de huizen van de rijken was er voortaan een ruimte voorbehouden

voor voorlezingen: het auditorium. Keizer Claudius stelde zijn paleis ter beschikking voor recitationes en keizer Hadrianus liet er zelfs een speciaal gebouw voor optrekken: het Athenaeum.¹¹

In Nederland bestaan er al sinds eeuwen athenea, zoals het Athenaeum Illustre, de 17e eeuwse voorloper van de Universiteit van Amsterdam. Ook in Franeker en Deventer hebben er athenea bestaan, instellingen waar men een universitair programma kon volgen, maar zonder een graad te kunnen behalen.¹²

Het hedendaags atheneum is in Nederland een vorm van voortgezet onderwijs (voor 12- tot 18-jarigen). De zesjarige opleiding is een vorm van voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) zonder de klassieke talen Grieks en Latijn.¹³ [Is het niet erg vreemd dat men juist voor een instituut zonder klassieke talen een naam kiest die zo overduidelijk verwijst naar de klassieke oudheid?]

Met de invoering van de Mammoetwet in 1968 werd het atheneum met het gymnasium samengevoegd in het vwo: de exameneisen zijn gelijk voor alle vwo-leerlingen, maar gymnasiasten doen ook eindexamen in ten minste één van de klassieke talen.¹⁴

Tot 2000 (veel scholen 2001) deden atheneumleerlingen eindexamen in de A- of de B-richting. A legde de nadruk op talen, B op de exacte vakken. Sinds de nieuwe inrichting van de tweede fase (de laatste drie leerjaren) doet iedere leerling eindexamen in een of twee van de vier profielen: Cultuur & Maatschappij, Economie & Maatschappij, Natuur & Gezondheid en Natuur & Techniek. Veel athenea zijn met andere schooltypen verenigd in een scholengemeenschap of lyceum. Van de vwo-leerlingen volgt ongeveer 65% het atheneum en 35% het gymnasium.

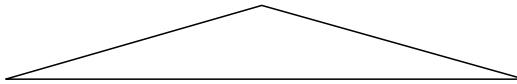
Het secundair onderwijs in Vlaanderen

In aanmerking genomen dat België als zelfstandige staat sinds 4 oktober 1830 bestaat, hoeft het ons niet te verwonderen dat alles wat in de Noordelijke Nederlanden na die datum werd ingevoerd, waaronder het gymnasium, in Vlaanderen niet onder die naam voorkomt.

Hier lijkt de organisatie achter een school haast belangrijker dan de inhoud van het onderwijs. De Vlaamse scholieren hebben de keuze tussen¹⁵

1. openbare scholen, georganiseerd door de Vlaamse Gemeenschap, het Gemeenschapsonderwijs,
2. openbare scholen, ingericht door steden en gemeenten
3. openbare scholen, ingericht door de provincies of de Vlaamse Gemeenschapscommissie
4. vrij onderwijs (grotendeels van katholieke signatuur, maar ook Joods en in een aantal gevallen niet geloofsgebonden)

Openbare scholen bieden vrije keuze van lessen niet-confessionele zedenleer

of godsdienst (katholiek, protestants, joods, islamitisch, ...).
Een Koninklijk Atheneum (KA) is een school van het Gemeenschapsonderwijs voor algemeen secundair onderwijs (ASO, voorheen ook humaniora genoemd). Een Koninklijk Technisch Atheneum (KTA) is een school voor technisch secundair onderwijs (TSO) en/of beroepssecundair onderwijs (BSO). Een Kunsthumaniora (sic) biedt kunstsecundair onderwijs (KSO) aan. Sinds enkele jaren zijn Athenea, net als andere scholen, opgenomen in scholengemeenschappen. Met het woord Atheneum duidt men overigens ook het gebouw van zo'n school aan. Bekende athenea zijn: het Koninklijk Atheneum van Antwerpen, het Koninklijk Atheneum van Veurne, het Koninklijk Atheneum van Gent, het Koninklijk Atheneum van Denderleeuw e.a. Binnen het ASO kan men kiezen uit verschillende richtingen, zoals Latijn-Wiskunde, Latijn-Grieks, Latijn-Moderne Talen, Wiskunde-Wetenschappen, Wiskunde-Moderne Talen, Economie-Wiskunde, Economie-Moderne Talen, Humane Wetenschappen, Binnen het TSO bestaan richtingen als Handel, Handel-Talen, Toerisme, Industriële Wetenschappen, Elektromechanica, Voorbeelden van BSO richtingen zijn Kantoor, Verzorging, Mode, Autotechniek, Elektrische Installaties, ...

Het Vlaamse atheneum heeft met het Nederlandse voornamelijk zijn naam gemeen. Het omvat alle vormen van secundair onderwijs, in Nederland aangeduid als VWO, HAVO en MBO. Door wat eenvoudig opzoekwerk is het misverstand dat ruim 40 jaar geleden bij mij postvatte, uit de weg geruimd. Eindelijk!

Ernst Sittig

- ¹ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Gymnasium>
- ² Behalve het Haganum nog 36 in Nederland (2008)
- ³ J. de Vries & F. de Tollenaere, Etymologisch woordenboek, Het Spectrum, Utrecht, 1997
- ⁴ Dordrecht 1253; Den Haag 1394
- ⁵ Den Haag 1839
- ⁶ J.H. van Dale, Nieuw Woordenboek der Nederlandsche Taal, Nijhoff-Sijthoff-Thieme, 1872
- ⁷ Kramers' Latijns Woordenboek, Van Goor, Den Haag, 1971
- ⁸ Beknopt Grieks-Nederlands Woordenboek, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1969
- ⁹ The Collaborative International Dictionary of English v.0.48
- ¹⁰ Jan van Wijk, docent geschiedenis SG Cambium Zaltbommel, op <http://home.hetnet.nl/~lubartus>
- ¹¹ Marc Knecht op zijn website <http://satara-lanx.telenet.be>
- ¹² Dasberg en Jansing: Meer Kennis, Meer Kans, Van Dishoeck, Haarlem 1978
- ¹³ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Atheneum>
- ¹⁴ J.A. van Kemenade Onderwijs: Bestel en beleid, Wolters-Noordhoff, Groningen 1981
- ¹⁵ <http://www.actuapedia.be>

Een reis door Azië

Tussen februari en november 2007 reisden David Wakkie en David Meijer vanuit Den Haag over land naar Hong Kong. Zij deden eindexamen in 2001 en 2002 en onderbraken hun studies Filosofie en Geschiedenis om dit avontuur te ondernemen. De weg voerde over de Zwarte Zee naar Turkije en door Kaukasische republieken naar Iran. Daarna langs de Zijderoute in Centraal-Azië en door het Pakistaanse hooggebergte naar India, om te eindigen in Zuid-Oost-Azië. Hieronder een impressie van hun ervaringen.

Pizza, worsten, potten met ingemaakte groenten, schalen gebak en cake. Ontbijt bij ons gastgezin in Kiev om zes uur 's ochtends. Onze reis was net begonnen en we zouden het nog vaak meemaken: een enorme gastvrijheid waar we onze mouwen bij op moesten stropen. Het Oekraïense dieet kon bij -10C en een slopend dagprogramma echter weinig kwaad. Het ijs lag dik op de straten maar dat weerhield men er niet van om er behendig met oude Lada's overheen te scheuren. Zo werden we enthousiast meegesleurd door de stad, naar de burens, naar de zelfgebouwde sauna van vrienden, naar burens van de burens. Op adem kwamen we pas drie dagen later, in de nachttrein zuidwaarts naar de Krim. Bij het ontwaken rolden de velden van de oude

Aan de thee, Azerbeidjan

“graanshuur van Europa” aan ons voorbij en naderden we het zachte zuiden aan de Zwarte Zee. We wandelden tussen palmbomen over de boulevard van Jalta en bezochten het Livadia Paleis, waar aan het einde van WOII de Jalta-conferentie werd gehouden. Nog steeds staat daar de conferentietafel waaraan Churchill, Roosevelt en Stalin de lijnen voor de wereldpolitiek uitzetten en aan de muren hangen tekeningen van de kinderen van de laatste tsaar.

Aan boord van de Oekraïense brik Sevastopol1 voeren wij na een drie-daagse Zwarte Zeereis de Bosporus binnen. Het eerste zonlicht weerkaatste op de glimmende koepels van paleizen en moskeeën aan weerszijden van het water. Stoere ont-

Altaar rond geboortehuis Stalin, Georgië

Badshahi Moskee, Lahore, Pakistan

dekkingsreizigers voelden we ons, terwijl het schip afmeerde aan de monding van Gouden Hoorn. Wij hopten van dek, wisselden enkele plezierige woorden met de douane over de verwachtingen voor AZ-Fenerbahce en gingen op zoek naar kebab. Later daalden we verder af langs de slagvelden van Gallipoli, staken de Hellespont over en zetten voet in Azië. We zagen wat er over is van Troje: Een buitengewoon windेरige hoop gruis met wat onverlichte vitrines met roestige werktuigen van Heinrich Schliemann. De trein bracht ons oostwaarts langs eindeloos besneeuwde velden en bergen tot de koude Kaukasus. We trokken door Georgië, Azerbeidjan en Armenië en reden per bus Iran in.

In het hete zuiden van Iran bezochten wij de overblijfselen van het Perzische rijk. De ruïnes van de ceremoniële hoofdstad Persepolis en de koningsgraven van Xerxes en Darius maakten indruk. De zuilen van de Poort aller Volkeren waren beklad met 19e eeuwse graffiti van voorbijtrekkende Britse cavaleristen en gelukszoekers. In de oude rege-

Dogu Express naar Oost-Anatolië

ringshoofdstad Susa aan de Irakese grens, was weinig Perzisch bewaard gebleven, maar stond wel de tombe van de bijbelse Daniël, die uit de leeuwenkuil, temidden van anti-westerse propagandaposters. Ook was er een enorm kasteel, ooit gebouwd door Franse archeologen ter bescherming tegen rooftochten van met kromzwaarden zwaaiende arabieren. In april was het hier al 50 graden Celsius. Waarschijnlijk uit respect voor het doorstaan van zo een hitteproef weigerden alle winkeliers van Shush betaling aan te nemen. Dit leidde tot verwoede pogingen van onze kant om toch op slinkse wijze geld achter te laten, waarop stevast veel goedgehumtst heen- en weer gegooi van (waardeloze) Iraanse valuta volgde.

Het reizen over land zorgt voor geleidelijke culturele en natuurlijke overgangen. Landschappen veranderen tijdens lange busritten gestaag en verschillen in voeding, gebruiken en kleding lijken minder ingrijpend. Dat een cultuurshock met deze manier van reizen echter toch mogelijk was merkten we in Iran

Dorpskerk van Boyarka, Oekraïne

en Turkmenistan. Bij het overgaan van de grens stonden we 's ochtends op in een drooggelegde Islamitische Republiek waar vrouwen gesluierd over straat gaan. 's Middags, aangekomen in Turkmenistan, lunchten we in een café met harde Russische popmuziek waar twee vrouwen in korte rokjes een fles wodka bestelden en binnen een half uur soldaat maakten. We waren terug in de voormalige Sovjetunie, waar alcohol nog vaak een op zichzelf staande levensstijl lijkt te zijn. Bij het oversteken van de Karakum-woestijn nodigde de buschauffeur ons uit tijdens de lunchpauze. Ook hier stond in een mum van tijd een fles zelfgestookte wodka op tafel. Verstaan konden we hem niet, maar het was duidelijk dat de fles voor het vertrek op moest. Voortvarend ging hij te werk en een half uur later stapte hij vol vertrouwen met een voldane glimlach weer achter het stuur. Nog een volle dag was er te rijden naar het noorden van Turkmenistan en we besloten die rit aan ons voorbij te laten gaan. Verbaasde blikken vielen ons te deel toen we de chauffeur en zijn passagiers uitzwaaiden.

Markt in Bukhara, Oezbekistan

We bleven achter in Darvaza, een dorpje middenin de Karakum-woestijn dat uit enkele losstaande hutten en nomadententen bestaat. In de buurt was een vreemdsoortige attractie waar we die nacht met een oude Russische truck heen reden. Russische geologen hebben hier ooit grote kraters geslagen in een zoektocht naar gas. Een van de kraters vatte vlam en is nooit gedoofd. Deze enorme gaspit, tientallen meters in doorsnee, brandt als een onwerkelijk schouwspel dag en nacht middenin de woestijn. We sliepen die nacht in een van de nomadententen en liften de volgende dag met trucks de woestijn uit naar de grens met Oezbekistan in het noorden. Onderweg passeerden we talloze militaire checkpoints waar door meerdere officials langdurig en gewichtig door onze paspoorten heen werd gebladerd voordat we verder mochten. Het was een ritueel waar we, zeker bij grensovergangen, aan gewend raakten.

In Oezbekistan reisden we langs de oude khanaten van Bukhara, Khiva en Samarkand, op weg naar

Omgeving van Mandalay, Myanmar

Kyrgyzië. In dit landje hebben ze één ding in overvloed: bergen. Het was in de oude Sovjetunie dan ook één van de voornaamste plaatsen voor de bergsport, een bedrijvigheid die inmiddels nogal stil is komen te liggen. We maakten kennis met Dima, een kleurrijke Oekraïense kunstenaar die hier in de Sovjettijd naartoe was gelift. Dit kon destijds nog in een week vanuit Moskou maar inmiddels is deze route door meerdere landsgrenzen versperd. Dima was ook een autodidact als berggids en onder zijn leiding trokken we de bergen in richting China, om later over de Karakoram Highway, de hoogstgelegen snelweg ter wereld, Pakistan binnen te reizen.

Pakistan was in de ban van de belegerde Rode Moskee. Toen de bestorming in een bloedbad eindigde, werden wegen bezet door fundamentalisten en waren zelfmoord-aanslagen schering en inslag. We verstopten ons in de prachtige en relatief rustige noordelijke valleien, waar de Indus de Himalaya van het Pamirgebergte scheidt. Tijdens onze eerste kennismaking met het laag-

land van Punjab werden wij uitvoerig ondervraagd door de geheime politie, omdat we ons paspoort in Islamabad hadden laten liggen. Snel haalden wij ons Indiaas visum op en staken bij Lahore de enige grensovergang tussen de rivaliserende naties over.

Na een hectisch rondje India vlogen we Myanmar in, omdat de grenzen potdicht zitten. We belandden in een land waar een bizarre inactiviteit heerste. Men wakt wat op straat, fietst wat rond op driewielers en beziucht zich overdag in het café, dat op overheidslast om elf uur sluit. Bussen verplaatsen zich stapvoets door de jungle en rivierboten zakken gezapig de Irrawaddy rivier af. Slechts af en toe werden wij benaderd door een schichtige dissident, die ons vertelde hoe de Birmese bevolking wereldvreemd wordt gehouden. Buitenlandse media dringen hier niet door en het internet is sterk gecensureerd. Bovendien zijn de meeste gebieden niet toegankelijk voor buitenlanders, inclusief de nieuwe hoofdstad. We verlieten Myanmar tijdens de eerste

Ruhnama, verplichte leeslijst, Turkmenistan

Op de Jiptik-pas, Kyrgizië

demonstraties van monniken. We bezochten nog Thailand, Singapore, Cambodja en Vietnam en zetten na negen maanden zwerven voet in Hong Kong. In deze smeltkroes van nationaliteiten en culturen kwamen we mensen uit alle landen waar we doorheen getrokken waren nog eens tegen. Een waardig eindpunt voor onze tocht, dachten we, en we zeiden tegen elkaar: “Naar huis!”

OPROEP: Socialiter-lezingen

Martin Roos, oud-leraar Geschiedenis en Maatschappijleer

Wat hebben we ze al die jaren gemist: onze docenten Albertz, Baas, Van der Drift, Hamel, Den Hollander, Karels, De Man, Nagel, Poortman, Roos, Van Santen, Van Splunteren en Vaartjes: voor hun bereidheid tot het geven van de leerzame openbare lessen danken wij hen zeer. Bovendien vragen wij ons af of het de moeite waard zou zijn lessen van een dusdanig uitzonderlijke kwaliteit vaker dan slechts eens in de vijf jaar aan te bieden.

Gedacht wordt daarom aan het organiseren van z.g. ‘Socialiter-lezingen’: te houden door (oud)docenten voor (oud)leerlingen en andere belangstellenden. Welke docenten voelen ervoor hun lustrumles in de nabije toekomst nog eens te houden, wellicht voor een groter publiek? Bij voldoende belangstelling wordt gestreefd na de zomer van start te gaan met een serie maandelijkse bijeenkomsten. Aanmelden via: boissevain@socialiter.nl.

Hans Chr. Albertz, oud-leraar Klassieke Talen

Zoekplaatje

Naar aanleiding van het zoekplaatje in nummer 17, voorjaar 2007, kregen wij nog de volgende reactie van Lex Verbraeck.

‘Het gaat hier om één van de derde klassen uit 1947. Er waren toen op het Haganum minstens drie derde klassen, want ik zat in 3C. In september 1948 bleek Jan de Vos uit een parallelklas te zijn overgeplaatst naar onze vierde klas. Ik weet dat zeker, want ik heb dat schooljaar met hem in dezelfde schoolbank gezeten, op de tweede bank van voren in de middelste rij. Ik weet ook zeker dat de leerlingen die op het zoekplaatje staan, in die twee jaren niet mijn klasgenoten waren. Omdat Jan de Vos op de foto staat, kan het dus alleen maar een van de andere derde klassen uit 1947/48 zijn geweest.’
Lex Verbraeck, hartelijk dank voor de oplossing van het mysterie.

Voor de oplossing van het zoekplaatje in nummer 18 zorgde dit keer de inzendster mevrouw Han van Kasteel. Dr. A.E. Pannenburg kon nog een paar ontbrekende namen aanvullen.

Voorste rij zittend van links naar rechts: Jopie Brinkman, Annie Terborg(?), Egbert Kunst, Edzo Polak, Eduard Pannenburg, van Oosten

Tweede rij zittend: Aaltien (Pieps) Hoving, Onny Eskes, ?, Annie van Andel, Tilly Visser, Antonissen, Hanny van Kasteel, Hans van Hellenberg Hubar

Daarboven: Koen Guikens en Leo Andriessen

Eerste rij staand: Pim Roos, Dolf den Tonkelaar, Han Gelders, Sam Baud, ?, Paul Jalink, Steenkamp, Lodewijk, Willy Hijmans, Wim Peetmans

Bovenste rij: Brouwer, Ida?, Mies Goedhart, Karel Schönfeldt, Scheffer?, Brave, Goedhart/Goedbloed

Van de foto uit 1988 zijn, vreemd genoeg, minder namen te traceren.

Ellen Wolf, Jopie Brinkman, Dolf den Tonkelaar, Dolf Noordijk, Karl Brusewitz, Frits Sandkuyl, Rita Volmering, Onny Eskes, Han van Kasteel, Hans van Hellenberg Hubar, Jan Willem Rutgers, Tilly Visser, Eduard Pannenburg.

In dit nummer een foto, ingezonden door Rob Elgersma, van de eind-examenklas uit 1953.

Wie noemt ons de meeste namen en wint naar keuze, een exemplaar van Het Gebouw of een setje ansichtkaarten met beelden van het Haganum

